

Original Research

***Sociological Explanation of the Attitude to
Childbearing in Mashhad's Married Women***

Seyed Ahmad Mir Mohamad Tabar¹

Abstract

Most countries in the world have experienced fundamental changes in fertility and family formation patterns in recent years. These changes include delay in first marriage and first birth, which is often associated with the process of globalization and changing values towards greater individualization. Iran has witnessed an increase in the age of marriage and a decrease in the fertility rate in recent years, which requires a sociological explanation for the state of attitude to childbearing in Iranian society. The aim of this study was to provide a sociological explanation of the attitude to childbearing in Mashhad's married women. This research was conducted using a survey method. The statistical population of the study was married women in Mashhad, from whom 554 were selected as a sample from 13 regions. The data were collected using a researcher-made questionnaire. The results of the study show that the average attitude to childbearing is about 2.77 out of 5, which indicates a medium level. The multiple regression coefficients show that the strongest predictors of the attitude to childbearing are, respectively, adherence to religious values (beta coefficient = 0.50), attitude to family roles (beta coefficient = 0.19), and social capital (beta coefficient = 0.13). In general, adherence to the values and norms of the two important institutions of family and religion can improve attitudes to childbearing in Iranian society. This means that these two institutions still have positive functions in Iranian society to promote desirable and needed behaviors such as childbearing.

Keywords

¹ . Assistant Professor, Department of Sociology, Arak University, Arak, Iran, a-mirmohamadtabar@araku.ac.ir (**Corresponding author**). Orcid: 0000-0003-0440-7011
Submit Date: 2025/14/03 Accept Date: 2025/24/06
DOI: 10.22051/JWSPS.2025.50591.2971

Attitude to Childbearing, Adherence to Religious Values, Attitude to Family Roles, Social Capital

Introduction

Over the past three decades in Iran, the average age of marriage and having the first child has increased, and the fertility rate has fallen below the replacement level. Qolyan (2024) stated that the average total fertility rate in Khorasan Razavi is 1.6, while its natural rate is 2.5. The total fertility rate in the population of Khorasan Razavi is 36 percent lower than the desired level. The total fertility rate in Mashhad is less than 1.6, and if this situation does not improve in Mashhad, it will face a demographic disaster in the future. Statement of the problem

The decrease in fertility and the consequent decrease in population have negative effects on all economic, social and cultural structures of society. Among the negative effects and consequences of declining fertility are changes in the population structure and the so-called aging of the population, and consequently the lack of economic growth and development (Kariman et al, 2016:24). A study by Behboudi et al. (2015) showed that although women in Iran have a favorable attitude to childbearing, a wide range of socio-cultural and economic factors encourage these women to postpone their first pregnancy. The results of a study by Razavizadeh et al. (2015) show that the valuing of having few children, educational concerns, lack of preparation, and lack of educational and welfare facilities are among the reasons for having few children in married women in Mashhad. Given the poor childbearing situation in Mashhad and the importance of the issue of attitude to childbearing in the intention and behavior of childbearing and the importance of social and cultural reasons in the attitude to childbearing, this study aims to investigate the relationship between attitude to childbearing and adherence to religious values, attitude to family roles, and social capital in Mashhad. The research hypothesis is that there is a positive relationship between attitude to childbearing and adherence to religious values, attitude to family roles, and social capital in Mashhad.

Methodology

This study was conducted using a quantitative and survey method and a researcher-made questionnaire. The statistical population of the study was 909,171 married women in Mashhad, with a sample size of 384 calculated using the Cochran formula, which was increased to 554 for appropriate allocation to subsamples (urban areas). The sampling method in this study is multi-stage cluster and stratified sampling. In this way, the 13 regions of Mashhad are considered as sampling strata, and a final sample was taken from each urban area in proportion to the percentage of the total population of Mashhad. For example, the volume of married women in region one is 7 percent of the total married women in Mashhad, and the sample size taken from this area was 38 people. In each urban area, according to multi-stage cluster sampling, first a few

neighborhoods and then a few streets, alleys, and buildings were randomly selected, and information was collected from the desired individual. The method of selecting individuals was also chosen randomly.

Findings

The results of the study show that the average age of women is about 33.5 years. 58.3% of them own a house, 22% have a freelance job, 12.7% are students and 7% are employees. 39.7% of women have a diploma, 29.3% have a bachelor's degree, 26% have an under high school diploma and 4.9% have a master's degree or higher. 56.5% of women have been married for 1 to 2 years, 11.2% for 3 to 5 years and 32.3% for more than 5 years and the average of this variable is about 2 years. According to the results, about 55.5% of the respondents have a moderate attitude towards having children and about 25.9% have a low attitude. Also, the attitude towards having children is 18.6% high. The average of this variable is about 2.77 out of 5, which indicates a moderate attitude towards having children.

The results of Pearson correlation show that the variable of attitude to childbearing has a positive and significant relationship with the variables of adherence to religious values, social capital and its dimensions (social trust, social network and social participation) and attitude towards family roles, and a negative and significant relationship with the variable of education. This means that with an increase in the variables of adherence to religious values, social capital and its dimensions (social trust, social network and social participation) and attitude towards family roles, the attitude to childbearing increases, while with an increase in the level of education, the attitude to childbearing decreases. The results of multiple regression show that the multiple correlation (R) is equal to 60 percent, which indicates that the variables of adherence to religious values, attitude towards family roles and social capital are simultaneously 60 percent related to the attitude to childbearing. The coefficient of determination (R^2) was also calculated to be 36 percent. This means that about 36 percent of the changes in attitude to childbearing are explained by independent variables. The standard effect coefficients in this table show that the strongest predictors of the attitude to childbearing are, respectively, adherence to religious values ($\beta=0.50$), attitude towards family roles ($\beta=0.19$), and social capital ($\beta=0.13$).

Conclusion

One of the research hypotheses was the relationship between adherence to religious values and attitude to childbearing, which was confirmed. Secularization theory claims that modernization processes, including advances in science, technology, education, and economic development, lead to a gradual erosion of the importance of religion, until it loses its importance in social and

private life. It is assumed that this process has a major impact on changing family behaviors, because decisions about childbearing are increasingly guided by personal aspirations for self-actualization, rather than by the moral order of religious institutions. One of the research hypotheses was the relationship between social capital and attitude to childbearing, which was confirmed. The results also showed that trust, relationships, and social participation are related to attitudes toward childbearing. The social capital relationship network dimension describes different types of personal relationships that influence behavior through support and trust. Childbearing, along with direct and indirect financial costs (such as physical fatigue, additional work at home, and changes in relationships between parents), can affect parents' decisions to have children. Another hypothesis of the research on the relationship between attitudes toward family roles and attitudes toward childbearing which was confirmed. The theory of planned behavior is a valid psychosocial theory that is useful for understanding couples' decisions about fertility. It is a general psychological theory regarding the link between attitudes and behaviors and has also been used to explain childbearing decisions. In general, adherence to the values and norms of the two important institutions of family and religion can improve attitudes to childbearing in Iranian society. This means that these two institutions still have positive functions in Iranian society to promote desirable and needed behaviors such as childbearing.

References

- Abbaszadeh, M., Aghayari Hir, T., Alizadeh Aghdam, M. & Adlipour, S. (2019). The role of religiosity, familism, new media and modern rethinking in the attitude towards childbearing in married women and men aged 18-49. *Payesh*, 18 (2), 173-182. (In Persian)
- Adlipour, S. (2012). Sociological analysis of the consequences of virtual social networks on the social identity of young users in Isfahan, Master's thesis, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Iran . (In Persian)
- Adsera, A. (2006). Marital fertility and religion in Spain, 1985 and 1999. *Population Studies*, 60(2), 205–221. <https://doi.org/10.1080/00324720600684817>.
- Ajz I ()))))) Rfflcti Mrr g Bcrr cch' rriti Vienna Yearbook of Population Research, 9, 63 69. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2011s63>.
- Ajzen, I. & Klobas, J. (2013). Fertility intentions: An approach based on the theory of planned behavior. *Demographic Research*, 29, 203–232. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2013.29.8>

- Alizadeh Aghdam, M., Aghayari Hir, T., Soltani Bahram, S. & Ansari Ozi, N. (2014). Studying the relationship between body management variables, social capital and generational affiliation with women's reproductive behavior. *Quarterly Cultural-Educational Journal of Women and Family*, 19 (69), 183-201. (In Persian)
- Araban, M., Karimy, M. & Armoon, B. (2020). Factors related to childbearing intentions among women: a cross-sectional study in health centers, Saveh, Iran. *Journal Egypt Public Health Association*, 95, 16-31. <https://doi.org/10.1186/s42506-020-0035-4>.
- Barber, J. S. (2011). The Theory of Planned Behaviour: considering drives, proximity and dynamics. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 31–35. <https://www.jstor.org/stable/41342800>.
- Behboudi-Gandevani, S., Farahani, F. K. & Jasper, M. (2015). The perspectives of Iranian women on delayed childbearing: a qualitative study. *Journal of Nurse Resource*, 23(4), 313–21. <https://doi.org/10.1097/JNR.0000000000000084>.
- Bernardi, L. (2003). Channels of social influence on reproduction. *Population Resource Policy Review*, 22(5–6), 427–555. <https://doi.org/10.1023/B:POPU.0000020892.15221.44>.
- Bourdieu, P. (1985). The Forms of Capital', Chapter 9 In JG Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press.
- Bühler, C. & Philipov, D. (2005). Social capital related to fertility: theoretical foundations and empirical evidence from Bulgaria. *Vienna yearbook of population research*, 53a81. DOI: 10.1553/populationyearbook2005s53.
- Bumpass, L. & Westoff, C. S. (1969). The prediction of completed fertility. *Demography*, 6(4), 445-454. DOI: 10.2307/2060089.
- Bumpass, L., Rindfuss, R., Choe, M. K., & Tsuya, N. O. (2009). The institutional context of low fertility: The case of Japan. *Asian Population Study*, 5, 215–235. DOI: 10.1080/17441730903351479.
- Chatters, L. M. & Taylor, R. J. (2005). *Religion and families*. In V. L. Bengston, A. C. Acock, K. R. Allen, P. Dilworth-Anderson, & D. M. Klein (Eds.), *Sourcebook of family theory and research* (pp. 517–530). Thousand Oaks: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781544342306>.
- Coleman, JS. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal Sociology*, 94, 95-120. <https://www.jstor.org/stable/2780243>.

- Creighton, P. (2009). Anglican Faith and Reasoning: Wrestling with Fertility Issues. In: E. Blyth R. Landau (Eds.), *Faith and fertility: Attitudes towards reproductive practices in different religions from ancient to modern times* (pp. 57-85). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publisher.
- d'Addio, A.C. & d'Ercole, M. (2005). *Trends and Determinants of Fertility Rates: The Role of Policies*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers. Paris: OECD Directorate for Employment, Labour and Social Affairs. <https://doi.org/10.1787/880242325663>.
- Davie, G. (2007). *The sociology of religion*. London: Sage. doi:10.20935/AcadEnvSci7508.
- Duvander, A. , Fahlén, S. , Brandén, M. & Ohlsson-Wijk, S. (2020). Who makes the decision to have children? Coping with the challenges of childbearing. *Advances in Life Course Research*, 43, 100286. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2019.04.016>.
- Fahlén, S., & Oláh, L. S. (2013). Work and childbearing intentions from a capability perspective: Young adult women in Sweden. In L. S. Oláh & E. Aqatzkk (Eds.) *Childbearing, women's employment and work-life balance policies in contemporary Europe* (pp. 23-44). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137318541_2.
- Gholian, M. (2025). *Childbearing Status in Khorasan Razavi*. Healthy Woman and Happy Woman Conference, Mashhad. (In Persian)
- Goldscheider, C. & Mosher, W. D. (1991). Patterns of contraceptive use in the United States: The importance of religious factors. *Studies in Family Planning*, 22(2), 102–115.
- Hagewen, K. J. & Morgan, S. P. (2005). Intended and ideal family size in the United States, 1970-2002. *Population and Development Review*, 31(3), 507-527. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2005.00081.x>.
- Hashemzadeh, M. , Shariati, M. , Mohammad Nazari, A & Keramat, A. (2021). Childbearing intention and its associated factors: A systematic review. *Nurse Open*. 8, 2354–2368. <https://doi.org/10.1002/nop2.849>.
- Kalantari, S., Abbaszadeh, M., Amin Mozaffar, F. & Rakei Bonab, N. (2010). A Sociological Study of Attitudes to Childbearing and Some Related Factors (Case Study: Married Youth in Tabriz). *Applied Sociology*, 21(1), 83-104. (In Persian)
- Kariman, N., Amerian, M., Jannati, P., Salmani, F. & Hamzekhiani, M. (2016). A Path Analysis of Factors Influencing the First Childbearing Decision-Making in Women in Shahrood in 2014. *Global journal of health science*, 8(10), 24-29. <https://doi.org/10.5539/gjhs.v8n10p24>.

- Kaveh Firouz, Z., Zare, B. & Jahanbakhsh Ganja, S. (2017). The Effect of Social and Cultural Capital Components on Attitudes to Childbearing (Case Study: Couples on the Threshold of Marriage in Tehran). *Social Studies and Research in Iran*, 6(1), 119-143. (In Persian)
- Khadivzadeh, T., Latifnejad, R., Bahrami, M. , Taghipour, A & Shavazi, J. (2013). The influence of occupational work on the intention to have the first child. *Iran J Report Med*, 11 (3), 209-218.
- Khorram, R., Hasani, M., Karimy ,M., Mohammadi, A. & Ranjbara, M. (2017). Factors Related to Women's Fertility Intent: A Study Based on the Theory of Rational Action. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*, 27 (3) ,57-66. <https://doi.org/10.18869/acadpub.hnmj.27.3.57>.
- Klobas, J. (2011). The Theory of Planned Behaviour as a model of reasoning about fertility decisions. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 47–54. <https://doi.org/10.2307/41342802>.
- Kohan, S., Gholami, M., Shaghghi, F. & Mohebbi-Dehnavi, Z. (2022). Investigating the relationship between attitudes toward fertility and childbearing and the value of children with attitudes toward fertility control in married women aged 15-45 in Isfahan. *Journal of Education Health Promotion*, 11, 409-418.
- Kohler, H-P., Behrman, JR. & Watkins, SC. (2001). The structure of social networks and fertility decisions: evidence from S. Nyanza District, Kenya. *Rostock: Max Planck Institute for Demographic Research*. <https://doi.org/10.1353/dem.2001.0005>.
- Krause, N., Ellison, C.G., Shaw, B.A., Marcum, J. P. & Boardman, J. D. (2001). Church-based social support and religious coping. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40(4), 637–656. <https://doi.org/10.1111/0021-8294.00082>.
- Letizia, M., Mills, M., Rotkirch, A., Sobotka, T., Takacs, J., Miettinen, A., Faludi, C., Kantsa, V. & Nasiri, D. (2015). State-of-the-art report childlessness in Europe. *Families And Societies*, 32, 15-30.
- McQuillan, K. (2004). When does religion influence fertility? *Population and Development Review*, 30(1), 25–56. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2004.00002.x>.
- Mencarini, L., Vignoli, D. & Gottard, A. (2015). Fertility intentions and outcomes: Implementing the Theory of Planned Behavior with graphical models. *Advances in Life Course Research*, 23, 14-28. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2014.12.004>.

- Modiri, F. (2017). A Comparative Study of the Effect of Religiosity and Gender Attitudes on the Intention to Have Children by Gender in Tehran. *Welfare Planning and Social Development*, 8(32), 171-202. (In Persian)
- Norris, P. & Inglehart, R. (2004). *Sacred and secular: Religion and politics worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511791017>.
- Oshrieh, Z., Tehranian, N., Ebrahimi, E., Keramat, A., Hassani, M &, Kharaghani, R. (2020). Childbearing Intention and its Associated Factors among Adolescent Girls: A Narrative Review. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 25(1), 7-11. https://doi.org/10.4103/ijnmr.IJNMR_180_18.
- Pargament, K. I., Koenig, H. G., & Perez, L. M. (2000). The many methods of religious coping: Development and vital validation of the RCOPE. *Journal of Clinical Psychology*, 56(4), 519–543. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1097-4679\(200004\)56:4<519::aid-jclp6>3.0.co;2-1](https://doi.org/10.1002/(sici)1097-4679(200004)56:4<519::aid-jclp6>3.0.co;2-1).
- Pearce, L. D. (2002), The Influence of Early Life Course Religious Exposure on Ygggg Alll t'' Dissss itinn Twwar Chilbbaarigg *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41, 325-340. <https://doi.org/10.1111/1468-5906.00120>.
- Philipov, D. & Berghammer, C. (2007). Religion and fertility ideals, intentions and behavior: A comparative study of European countries. *Vienna Yearbook of Population Research*, 5, 271–305.
- Illl ivvv D (ffff ff Thrrr iss fer.ility itt nntiss: mmggreeeer's perspective. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 37–45. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2007s271>.
- Philipov, D., Spéder, Z., & Billari, F. C. (2006). Soon, later, or ever? The impact of anomie and social capital on fertility intentions in Bulgaria (2002) and Hungary (2001). *Population Studies*, 60(3), 289p308. <https://www.jstor.org/stable/41342801>.
- Puig-Barrachina, V., Rodríguez-Sanz, M., Domínguez-Berjón, M. F., Martín, U., Luque, M. Á., Ruiz, M. & Perez, G. (2020). Decline in fertility induced by economic recession in Spain. *Gaceta Sanitaria*. 34, 238–244. <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2019.05.011>.
- Putnam, R. (2013). *Democracy and Civic Traditions*. Translated by Delforuz, M. T. Sociologists' Publications. First Edition. (In Persian)
- Rasoulzadeh Aghdam, S., Afshar, S., Adlipour, S. & Mirmohammadtabar, A. (2016). Analysis of the relationship between social capital and lifestyle with attitudes towards childbearing (case study: students of Shahid Madani

- University of Azerbaijan). *Social and Cultural Strategy*, 5(20), 107-135. (In Persian)
- Razavizadeh, N., Ghaffarian, E. & Akhlaqi, A. (2015). Backgrounds of low childbearing and delayed childbearing, case study: women of Mashhad. *Cultural Strategy*, 8(31), 73-98. (In Persian)
- Roberts, E., Metcalfe, A., Jack, M. & Tough, S.C. (2011). Factors that influence the childbearing intentions of Canadian men. *Human Reproduction*, 26(5), 1202–1208. <https://doi.org/10.1093/humrep/der007>.
- Sabia, J. J., Price, J. P. & Peters, H. E. (2018). The effect on teenage childbearing on social capital development: new evidence on civic engagement. *Review of Economics of the Household*, 16, 629–659. <https://doi.org/10.1007/s11150-017-9371-3>.
- Sadeghi, H. & Saraei, H. (2016). Factors affecting attitudes towards childbearing among women in Tehran. *Welfare and Social Development Planning*, 7(27), 1-32. (In Persian)
- Schoen, R., Astone, N. M., Kim, Y. J., Nathanson, C. A., & Fields, J. M. (1999). Do fertility intentions affect fertility behavior? *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 790-799. <https://doi.org/10.2307/353578>.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2022). *World Population Prospects 2022 Summary of Results*. United Nations.
- United Nations Population Fund. (2019). *State of world population 2019: Unfinished business—The pursuit of rights and choices for all*. UNFPA. <https://www.unfpa.org/swop-2019>
- Weeks, J. R. (2011). *Population: An introduction to concepts and issues*. (11th ed.). Cengage Learning.
- Westoff, C. F., Mishler, E. G., & Kelly, E. L. (1957). Preferences in size of family and eventual fertility twenty years after. *American Journal of Sociology*, 62(5), 491-497. <https://www.jstor.org/stable/41110598>.
- Xiong, Y., Jiao, G., Zheng, J., Gao, J., Xue, Y., Tian, B. & Cheng, J. (2022). Fertility Intention and Influencing Factors for Having a Second Child among Floating Women of Childbearing Age. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 16531. <https://doi.org/10.3390/ijerph192416531>.

پروپوزیشن گاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

تبیین جامعه‌شناختی نگرش به فرزندآوری در زنان متأهل شهر مشهد

سیداحمد میرمحمدتبار^۱

چکیده

بیشتر کشورهای دنیا تحولات اساسی در باروری و الگوهای تشکیل خانواده را در سال‌های اخیر تجربه کرده‌اند. این تغییرات شامل تأخیر در ازدواج اول و اولین تولد است که اغلب با فرآیند جهانی شدن و تغییر ارزش‌ها به سمت فردی شدن بیشتر همراه است. کشور ایران هم در سال‌های اخیر شاهد افزایش سن ازدواج و کاهش میزان باروری بوده است و این وضعیت نگرش به فرزندآوری در جامعه ایران نیازمند یک تبیین جامعه‌شناختی است. مطالعه حاضر در این راستا انجام شده و با روش پیمایشی به تبیین جامعه‌شناختی نگرش به فرزندآوری در زنان متأهل شهر مشهد پرداخته است. جامعه آماری تحقیق شامل زنان متأهل شهر مشهد بود که از این بین، تعداد ۵۵۴ نفر به عنوان نمونه از مناطق ۱۳ گانه انتخاب شدند. اطلاعات با ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد میانگین نگرش به فرزندآوری حدود ۲/۷۷ از ۵ و به میزان متوسط است. ضرایب رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های متغیر نگرش به فرزندآوری به ترتیب پای‌بندی به ارزش‌های دینی (ضریب بتا=۰/۵۰)، نگرش به نقش‌های خانوادگی (ضریب بتا=۰/۱۹) و سرمایه اجتماعی (ضریب بتا=۰/۱۳) است. به‌طور کلی، پای‌بندی به ارزش‌ها و هنجارهای دو نهاد مهم خانواده و دین می‌تواند باعث ارتقای نگرش به فرزندآوری در جامعه ایران شود. این بدان معنا است که این دو نهاد هم‌چنان در جامعه ایران کارکردهای مثبتی برای ترویج رفتارهای مطلوب و موردنیاز جامعه مثل فرزندآوری دارند.

^۱ استادیار گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه اراک، اراک، ایران. (نویسنده مسئول). Orcid: 0000-0003-0440-7011
a-mirmohamadtabar@araku.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۰۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۲۴

DOI: 10.22051/JWSPS.2025.50591.2971

واژگان کلیدی

نگرش به فرزندآوری، پایبندی به ارزش های دینی، نگرش به نقش های خانوادگی، سرمایه اجتماعی

مقدمه و بیان مسئله

فرزندآوری^۱ یک پدیده مهم در جنبش های جمعیتی است و مبنای توسعه پایدار در کشورهایی با میزان باروری^۲ پایین است (Oshrieh et al, 2020: 8). در طول چند دهه گذشته، کشورها و مناطق در سراسر جهان با چالش تغییرات سریع در ساختار جمعیت مواجه شده اند. به طور خاص، جمعیت از نوع جوان به نوع میان سال در حال تغییر است. روندها در اندازه جمعیت و ساختار سنی عمدتاً توسط سطوح باروری و مرگ و میر شکل می گیرد که تقریباً در سراسر جهان کاهش یافته است. نتیجه مستقیم کاهش مرگ و میر ناشی از پیشرفت فناوری پزشکی و افزایش تعداد افراد مسن است. با این حال، پیامدهای کاهش میزان باروری را نباید نادیده گرفت (Xiong et al, 2022: 3). بر اساس گزارش چشم انداز جمعیت جهان در سال ۲۰۲۲ منتشره توسط سازمان ملل متحد، بین سال های ۱۹۵۰ تا ۲۰۲۱، میزان باروری کل جهانی از ۴/۸۶ به ۲/۳۲ کاهش یافته است. علاوه بر این، گزارش مذکور پیش بینی نمود که تعداد کل سال مندان در سراسر جهان تا سال ۲۰۵۰ بیش از دو برابر کودکان زیر ۵ سال خواهد بود (World Population Prospects, 2022: 11).

کاهش میزان باروری سبب ایجاد چالش های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی در سراسر جهان می شود. به طور مثال، کاهش باروری موجب کاهش موجودی نیروی کار، افزایش سریع هزینه های نیروی کار و فشار فوق العاده بر نظام های تأمین اجتماعی خواهد شد که می تواند مانع توسعه اجتماعی و اقتصادی آینده شود (State of World Population, 2019: 17). میزان باروری اسپانیا، با وضعیت تحصیلات نسل جدید و رایج شدن وسایل پیش گیری از بارداری، تا

¹. Childbearing

². Fertility

سال ۲۱۰۰ به حدود ۱/۲ کاهش می‌یابد که می‌تواند پایداری سیستم‌های دولت رفاه را به خطر بیندازد (Puig-Barrachina et al, 2020: 240). علاوه‌براین، منابع جمعیتی ارتباط نزدیکی با توسعه اقتصادی دارد و یک مطالعه در مورد ژاپن نشان می‌دهد که میزان باروری پایین منجر به کمبود نیروی کار در ژاپن شده و این می‌تواند حیات اقتصادی کل کشور را به خطر بیندازد (Bumpass et al, 2009: 217). تغییر در ساختار جمعیت به‌طور قطع بر روند توسعه کشورها تأثیر می‌گذارد. بنابراین، درک نگرش به فرزندآوری زنان در سنین باروری و عوامل مرتبط با آن برای مقابله با تغییر ساختار جمعیت از اهمیت بالایی برخوردار است.

دلیل اهمیت نگرش به فرزندآوری مطابق الگوی رفتار برنامه‌ریزی‌شده^۱ (Ajzen, 2011: 65) این است که نگرش بر قصد و رفتار فرزندآوری تأثیرگذار است و اگر قرار باشد رفتار فرزندآوری در کشوری ارتقا یابد، باید روی قصد و نگرش کار انجام شود. متخصصان نگرش به فرزندآوری و باروری را به دو دلیل مطالعه می‌کنند. نخست؛ برای پیش‌بینی رفتار فرزندآوری در یک جمعیت معین که تحقیقات اولیه نشان می‌دهد این پیش‌بینی‌ها در سطح کلان کاملاً دقیق هستند و میزان فرزندآوری تحقق‌یافته کاملاً با اهداف متوسط اندازه خانواده مطابقت دارد (Hagewen & Morgan, 2005: 509). به‌عنوان مثال، در دهه ۱۹۳۰، میانگین اندازه خانواده موردنظر در نمونه‌ای از حدود ۳۰۰ زوج آمریکایی ۲/۷ و بیست سال بعد، اندازه واقعی خانواده ۲/۶ بود (Westoff et al, 1957: 491). در مطالعه بعدی (Bumpass & Westoff, 1969: 446) میانگین اندازه خانواده مطلوب در بین زوج‌های دارای ۲ فرزند ۳/۳ و اندازه واقعی خانواده نیز ۳/۳ بود. با این حال، در سطح فردی، این روندها اندازه خانواده نهایی را به‌طور دقیق پیش‌بینی نمی‌کنند. به‌عنوان مثال، بامپس و وستوف (۱۹۶۹) یک همبستگی ۰/۵۶ بین اندازه خانواده موردنظر و واقعی زنان را گزارش کردند. به‌طور مشابه، در موج اول بررسی زنان سفیدپوست با یک فرزند (Schoen et al, 1999: 792) همبستگی بین قصد داشتن فرزند دیگر و تولد فرزند در پنج سال بعد در سطح کل ۰/۹۸ و در سطح فردی ۰/۴۶ بود. یافته‌های متضاد در مورد همبستگی‌های سطح جمعی و فردی با این واقعیت توضیح داده می‌شود که تعداد کودکان ناخواسته با تعداد قصد‌های محقق‌نشده منطبق می‌شود. بنابراین، در نظرسنجی بامپس و وستوف (۱۹۶۹)، ۳۰ درصد از زنان بیش از

1. Theory of Planned Behavior

تعداد برنامه‌ریزی شده فرزند داشتند، درحالی که به همان نسبت، برخی زنان کمتر از آنچه قصد داشتند، فرزند به دنیا آوردند.

این یافته‌ها بسیاری از متخصصان را به دنبال هدف دوم در تحقیقات خود، یعنی شناسایی عوامل مؤثر بر نگرش و قصد فرزندآوری سوق داده است. این جریان از تحقیقات بر متغیرهای جمعیت‌شناختی، اقتصادی و اجتماعی در سطح خرد و کلان تمرکز نموده که احتمال می‌رود بر میزان فرزندآوری تأثیر بگذارند. از جمله در تبیین تغییرات میزان فرزندآوری بر نقش متغیرهای جمعیتی و اجتماعی مثل افزایش آموزش و مشارکت نیروی کار، تغییر در الگوهای تربیت فرزند، تغییر هنجارهای اجتماعی و ارزش‌های فردی در مورد نقش زنان تأکید می‌شود که تعاملات بین این متغیرها به افزایش مشارکت زنان در جامعه انجامیده که بر فرزندآوری تأثیر دارد (d'Addio & d'Ercole, 2005: 21). از سوی دیگر، مطالعاتی که متغیرهای مشابه را مشاهده نموده، اما اثرات سطح کشور را کنترل می‌کنند، نشان می‌دهند که میزان فرزندآوری کل با افزایش اشتغال زنان کاهش می‌یابد. از جمله دل بوکا و همکاران (۲۰۰۹) درآمد و سطح تحصیلات افراد را در مطالعه چندسطحی خود کنترل و تفاوت‌هایی را در تأثیرات سیاست‌های ملی بر ترتیبات مراقبت از کودک، مرخصی والدین، کمک هزینه خانواده و مشارکت در بازار کار مشاهده کردند. بنابراین، می‌توان بیان کرد که عواملی مانند درآمد، تحصیلات، در دسترس بودن خدمات حمایت از کودک، ارزش‌ها، هنجارهای اجتماعی و سیاست‌ها می‌توانند به توضیح میزان تحقق فرزندآوری کمک کنند (Ajzen & Klobas, 2013: 205).

طی سه دهه گذشته در ایران، میانگین سن ازدواج و داشتن اولین فرزند افزایش یافته است و میزان فرزندآوری بسیار پایین‌تر از حد جایگزینی کاهش یافته است. نتایج سرشماری‌ها در ایران نشان می‌دهد که میزان فرزندآوری کل از ۷/۷ فرزند به ازای هر زن در سال ۱۳۴۵ به ۱/۶ فرزند در سال ۱۳۹۰ رسیده است (Khorram et al, 2017: 59). همچنین، میزان فرزندآوری کل یا تعداد تولدهای زنده مورد انتظار هر زن در طول دوره باروری خود از ۶/۳ در سال ۱۳۶۵ به زیر سطح جایگزینی ۲/۱ در سال ۱۳۸۵ کاهش یافته است (Khadivzadeh et al, 2013: 210). برابر آمارهای بانک جهانی، نرخ رشد جمعیت ایران در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ به ۱/۹۵ درصد

و در سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۹ به ۱/۲۳ درصد و در سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۴ به ۱/۱۳ درصد کاهش یافته است (Arabian et al, 2020: 17). قلیان (۱۴۰۴) بیان نموده که میانگین نرخ فرزندآوری کل در خراسان رضوی ۱/۶ است، در حالی که میزان طبیعی آن ۲/۵ است. بنابراین، نرخ فرزندآوری کل در جمعیت خراسان رضوی ۳۶ درصد کمتر از حد مطلوب است. میزان نرخ فرزندآوری کل در مشهد کمتر از ۱/۶ است، که اگر بهبود نیابد، در آینده با فاجعه جمعیتی روبه‌رو خواهد شد. کاهش فرزندآوری و به تبع آن کاهش جمعیت بر تمامی ساختارهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه اثرات منفی دارد. از جمله آثار و پیامدهای منفی کاهش باروری، تغییر ساختار جمعیت و به اصطلاح پیری جمعیت و به تبع آن عدم رشد و توسعه اقتصادی است (Kariman et al, 2016: 24). بهبودی و همکاران (۲۰۱۵) نشان دادند که اگرچه زنان در ایران نگرش مطلوبی نسبت به فرزندآوری دارند، اما طیف وسیعی از عوامل اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی این زنان را تشویق می‌کند تا اولین بارداری خود را به تعویق بیندازند. رضوی‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) نیز نشان دادند که ارزش شدن کم‌فرزندی، دغدغه‌های تربیتی، فقدان آمادگی، کمبود امکانات آموزشی و رفاهی از جمله دلایل کم‌فرزندی در زنان متأهل شهر مشهد است.

با توجه به وضعیت نامناسب فرزندآوری در مشهد و اهمیت موضوع نگرش به فرزندآوری در قصد و رفتار فرزندآوری و اهمیت دلایل اجتماعی و فرهنگی در نگرش به فرزندآوری، این مطالعه با هدف «تبیین جامعه‌شناختی نگرش به فرزندآوری در زنان متأهل شهر مشهد»، درصدد پاسخگویی به سؤالات زیر است:

- میزان نگرش به فرزندآوری در زنان متأهل شهر مشهد به چه میزان است؟
- عوامل اجتماعی و فرهنگی (سرمایه اجتماعی، پای‌بندی به ارزش‌های دینی و نگرش به وظایف خانوادگی) چه تأثیری بر نگرش به فرزندآوری در زنان متأهل شهر مشهد دارند؟

پیشینه تجربی

علیزاده اقدم و همکاران (۱۴۰۳) با روش پیمایشی به بررسی رفتار باروری زنان شهر تبریز پرداخته‌اند. یافته‌های آن‌ها نشان داد رفتار باروری زنان با مدیریت بدن رابطه منفی و معنی‌داری دارد. در حالی که با متغیر سرمایه اجتماعی ارتباط معنی‌داری ندارد. همچنین، رفتار باروری زنان

تبریزی بر حسب تعلق نسلی تفاوت معنی‌داری دارد، یعنی با افزایش سن، رفتار باروری زنان روند کاهشی پیدا می‌کند.

آرابان و همکاران (۲۰۲۲) به بررسی عوامل مؤثر بر قصد فرزندآوری بین ۴۸۳ زن ساوه‌ای پرداخته‌اند. نتایج نشان داد ۶۲ درصد از زنان مورد مطالعه قصد داشتند در ۲ سال آینده بچه‌دار شوند. گروهی که مایل به بچه‌دار شدن بودند نسبت به گروهی که تمایلی به بچه‌دار شدن نداشتند از نظر نگرش، هنجارهای ذهنی، امیدواری، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و رضایت زناشویی نمره بالاتری داشتند. نتایج رگرسیون نیز نشان داد متغیرهای سن، وضعیت باسواد، وضعیت اشتغال، سواد شوهر، وضعیت شغلی زن و شوهر، نگرش، هنجارهای ذهنی، امیدواری، حمایت اجتماعی ادراک‌شده و رضایت زناشویی از عوامل پیش‌بینی‌کننده قصد فرزندآوری هستند.

هاشم‌زاده و همکاران (۲۰۲۱) به مرور نظام‌مند عوامل مؤثر بر فرزندآوری پرداخته‌اند که نتایج حاکی از تأثیر عوامل جمعیت‌شناختی، سلامت جسمی و روانی و شادکامی بر نگرش به فرزندآوری بود. متغیرهای وضعیت تأهل، برابری، نگرش به نقش جنسیت، شبکه هم‌سالان، ویژگی‌های شغلی، محل سکونت شهری، وضعیت مسکن، هنجارهای فرهنگی و اجتماعی بر نگرش به فرزندآوری تأثیر دارند.

عشریه و همکاران (۲۰۲۰) با روش مرور روایتی به بررسی عوامل مرتبط با قصد فرزندآوری در دختران نوجوان پرداخته‌اند. برای این منظور، ۱۵ مطالعه در مرور وارد شد که یافته‌های مطالعات کیفی نشان داد انگیزه‌های فرزندآوری تحت تأثیر عوامل متعددی است که قدرت تصمیم‌گیری زنان و مسائل مالی از مهم‌ترین این عوامل است. نتایج مطالعات کمی نیز نشان داد عوامل فرهنگی و اقتصادی بیش از سایر عوامل در تعیین انگیزه فرزندآوری نوجوانان مؤثر است. عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۸) با روش پیمایشی به بررسی نقش دین‌داری، خانواده‌گرایی، رسانه‌های نوین و بازان‌دیشی مدرن در نگرش به فرزندآوری در زنان و مردان متأهل شهر تبریز پرداخته‌اند. نتایج نشان داد نگرش به فرزندآوری در زنان و مردان تفاوت معنی‌داری ندارد. اما نگرش به فرزندآوری در بین افراد با تحصیلات و پایگاه اقتصادی-اجتماعی مختلف تفاوت معنی‌داری دارد. بین خانواده‌گرایی و دین‌داری با نگرش به فرزندآوری رابطه مستقیم و معنی‌دار

و بین بازاندیشی مدرن، میزان استفاده از اینترنت و میزان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی با نگرش به فرزندآوری رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد.

کریمیان و همکاران (۲۰۱۶) تحقیقی را با هدف تحلیل مسیر عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری اولین فرزندآوری در زنان شاهرود انجام دادند. این مطالعه با روش پیمایشی بر روی ۳۰۰ زن باردار مراجعه‌کننده به مراکز بهداشتی درمانی شهرستان شاهرود که به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، انجام شد. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که سن ازدواج بالاترین میزان همبستگی را با اولین تصمیم‌گیری فرزندآوری در زنان دارد. پس از حذف مسیرهای آماری ناچیز، سن تاهل دارای بیشترین تأثیر مستقیم بر روی سایر عوامل از جمله وضعیت اقتصادی فرزندآوری، امیدواری، کیفیت زندگی بود. همچنین اثرات معکوس سن ازدواج، حمایت اجتماعی و کیفیت زندگی بر تصمیم‌گیری اولین فرزندآوری در زنان معنی‌دار بود.

کاوه فیروز و همکاران (۱۳۹۶) با روش پیمایشی به بررسی تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و فرهنگی بر نگرش فرزندآوری زوجین در آستانه ازدواج در شهر تهران پرداخته‌اند. نتایج نشان داد متغیرهای مستقل حدود ۱۶ درصد از تغییرات نگرش به فرزندآوری را تبیین می‌کنند. در بین متغیرهای مستقل، متغیر مشارکت اجتماعی با ضریب بتای ۰/۳۲۹ مهم‌ترین متغیر اثرگذار بود و بعد از این متغیر، متغیرهای شبکه‌های اجتماعی مجازی، سرمایه فرهنگی نهادی و سرمایه فرهنگی تجسم‌یافته به‌ترتیب بیشترین سهم را در نگرش زوجین شهر تهران درمورد فرزندآوری دارند. همچنین، متغیر مصرف محصولات فرهنگی به‌عنوان یک متغیر میانجی اثرگذار بر متغیر وابسته، بیشترین تأثیرپذیری را از سایر متغیرها داشته است.

مدیری (۱۳۹۶) با روش پیمایشی به بررسی و مقایسه تأثیر دین‌داری و نگرش‌های جنسیتی بر تعداد فرزندان قصدشده در شهر تهران پرداخته‌اند که یافته‌ها نشان داد گرایش افراد به دین نسبتاً بالا است و نگرش‌های جنسیتی برابری‌طلبانه در سطح وسیعی دیده می‌شود. زنان دین‌دارتر از مردان بوده و نگرش‌های جنسیتی برابری‌طلبانه‌تری دارند. به‌طوری‌که حدود ۶۰ درصد از مردان و ۷۰ درصد از زنان دین‌داری متوسط و بالاتر و حدود ۵۰ درصد مردان و ۷۰ درصد زنان نگرش‌های جنسیتی برابری‌طلبانه در سطح بالا را گزارش کرده‌اند. نتایج تحلیل مسیر نشان داد تعداد فرزندان قصدشده در هر دو جنس متأثر از دین‌داری و نگرش‌های جنسیتی بوده و دین

داری بیش از نگرش‌های جنسیتی بر تعداد فرزندان قصدشده اثرگذار است. الگوی تقریباً مشابهی در تأثیر دین‌داری و نگرش‌های جنسیتی بر قصد فرزندآوری در مردان و زنان وجود داشته، اما تفاوت‌های جنسیتی نیز مشهود است.

رسول‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی نگرش به فرزندآوری در دانشجویان پرداخته‌اند. این تحقیق با روش پیمایشی بر روی ۳۰۰ نفر از دانشجویان شهید مدنی آذربایجان انجام شد. نتایج نشان داد که سرمایه اجتماعی و سبک زندگی سستی با فرزندآوری رابطه مثبت و سبک زندگی مدرن با فرزندآوری رابطه منفی دارند.

تقی‌زاده و همکاران (۲۰۱۵) به بررسی تأثیر الگوهای ازدواج بر فرزندآوری در نمونه‌ای آماری شامل ۸۸۰ زن متأهل ۱۵ تا ۴۹ ساله ساکن شهر بابل پرداخته‌اند که نتایج نشان داد تفاوت معنی‌داری در رفتارهای باروری سه الگوی ازدواج در شهرستان بابل وجود ندارد. با توجه به الگوهای متفاوت ازدواج، به نظر می‌رسد هم‌گرایی در فرزندآوری وجود دارد و سیاست‌گذاران باید در برنامه‌ریزی جمعیتی به سایر عوامل تعیین‌کننده رفتارهای باروری توجه کنند.

صادقی و سرایی (۱۳۹۵) نگرش به فرزندآوری و عوامل مؤثر بر آن در زنان تهرانی را با روش پیمایشی مورد مطالعه قرار داده‌اند که نتایج نشان داد بین حمایت اجتماعی و فرزندآوری رابطه معنی‌داری وجود دارد، درحالی که بین اشتغال زنان و پایگاه اقتصادی و اجتماعی با فرزندآوری رابطه معنی‌داری پیدا نشد.

دواندر و همکاران^۱ (۲۰۲۰) به بررسی تأثیر نیت فرزندآوری بر فرزندآوری واقعی زوجین در سال‌های بعد پرداخته‌اند. نمونه آماری تحقیق شامل ۸۶۹ زن و مرد سوئدی بود که نتایج نشان داد در ۳۰ درصد از زوج‌ها، هر دو طرف قصد داشتن یک فرزند را داشتند و از این تعداد حدود سه چهارم یک فرزند دارند. هم‌چنین نتایج نشان داد نیت زنان تأثیر بیشتری بر تصمیم‌گیری به داشتن فرزند دوم یا سوم دارد. از این پدیده با عنوان تصمیم‌گیری در رابطه با هزینه و فایده کودکان برای زنان و مردان تعبیر می‌شود.

^۱. Duvander et al

سایبا و همکاران^۱ (۲۰۱۸) با استفاده از داده‌های پیمایش جوانان ایالات متحده به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و فرزندآوری نوجوانان پرداخته‌اند که نتایج نشان داد مادر شدن نوجوانان با مشارکت مدنی بزرگسالان رابطه منفی دارد. شواهد توصیفی نشان داد کاهش سطح تحصیلات ناشی از زایمان نوجوانان و ماهیت زمان‌بر مراقبت از کودک، سازوکارهای مهمی هستند. به طور کلی آنها بیان کردند که اگرچه اثرات نامطلوب مشارکت مدنی والدین نوجوان ممکن است به پدران نوجوان نیز سرایت کند، اما این اثرات از نظر شدت بسیار کمتر هستند.

فالن و اولاف^۲ (۲۰۱۳) با روش تحلیل داده‌های ثانویه به بررسی فرزندآوری در سوئد پرداخته‌اند. نتایج نشان داد از اواخر دهه ۱۹۶۰، مشارکت زنان در نیروی کار در سوئد افزایش یافته که به نوبه خود دلیل اصلی باروری پایین است. در واقع، رابطه سطح مشارکت زنان در نیروی کار و باروری تا اواسط یا اواخر دهه ۱۹۸۰ منفی بود، اگرچه علیت نامشخص است، سپس این رابطه به رابطه مثبت تبدیل شد.

رابرتز و همکاران (۲۰۱۱) با روش پیمایشی به بررسی نگرش به فرزندآوری در ۴۹۵ زوج کانادایی پرداخته‌اند که ۸۶ درصد از زوجین اعلام کردند در آینده قصد بچه‌دار شدن دارند. به اعتقاد آنها، نیاز به امنیت مالی، علاقه شریک زندگی‌شان به بچه‌دار شدن، شایستگی همسرشان برای پدر و مادر بودن و علاقه شخصی به بچه‌دار شدن عواملی است که بیشترین تأثیر را در نیت فرزندآوری آنها دارند.

پیرس^۳ (۲۰۰۲) به بررسی رابطه جامعه‌پذیری دینی در خانواده و فرزندآوری فرزندان پرداخته است که تجزیه و تحلیل داده‌های پانل بین‌نسلی نشان داد جوانانی که مادران کاتولیک دارند، یا مادرانی که مرتباً در مراسم مذهبی شرکت می‌کنند، بیشتر به بی‌فرزندگی داوطلبانه اعتراض می‌کنند. به نظر می‌رسد تأثیرات مداوم قرار گرفتن در معرض مذهب در اوایل زندگی بر تمایلات فرزندآوری بعدی، از تأثیرات عوامل اجتماعی-اقتصادی بیشتر است و به دین به‌عنوان یک نهاد تأثیرگذار در شکل‌گیری ترجیحات فرزندآوری اشاره دارد.

1. Sabia et al

2. Fahlén & Oláh

3. Pearce

در یک جمع‌بندی باید گفت بیشتر تحقیقات مرور شده به صورت کمی، با روش پیمایشی و تحلیل داده‌های ثانویه انجام شده است که نتایج نشان داد متغیرهایی مثل امنیت و تمکن مالی و اقتصادی، گرایش‌های مذهبی، مشارکت و روابط اجتماعی، فردگرایی، ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی، هنجارهای جمعی و استفاده از رسانه‌ها بیشترین تأثیر را بر نگرش فرزندآوری دارند. اما این مطالعه متفاوت از تحقیقات پیشین، ترکیبی از متغیرهای سرمایه اجتماعی، دین‌داری و نگرش به وظایف خانوادگی را به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته است. هم‌چنین جامعه آماری تحقیق نیز زنان متأهل شهر مشهد بود که کمتر بدان‌ها پرداخته شده است.

چارچوب نظری

در ادامه، ملاحظات نظری پیرامون تأثیر متغیرهای سرمایه اجتماعی و دین‌داری و نگرش به وظایف خانوادگی بر نگرش به فرزندآوری آورده شده است.

سرمایه اجتماعی

باروری فقط یک بعد زیست‌پزشکی نیست. این یک پدیده اجتماعی است و با تغییرات اجتماعی، اقتصادی و جمعیتی دست‌خوش تغییر می‌شود. رفتار باروری حوزه‌ای است که اطلاعات کمی درباره شکل‌گیری معنا و ادراکات ذهنی در تعاملات اجتماعی و تأثیر آن بر رفتار افراد ارائه می‌دهد. در طول دو دهه گذشته، شبکه‌های اجتماعی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی برای درک رفتارهای فرزندآوری و تغییرات در سطح باروری مورد توجه قرار گرفته‌اند (Weeks, 2011: 41). شبکه اجتماعی؛ ارتباطات افراد در گروه‌هایی است که می‌توانند به منابع و اطلاعات دسترسی داشته باشند. ارزش‌های جدید از طریق کانال‌های ارتباطی در شبکه‌های اجتماعی گسترش یافته و مردم با دیدگاه‌های جدیدی در مورد باروری آشنا می‌شوند. این دیدگاه‌های جدید بر رفتارهای زایمان آن‌ها تأثیر می‌گذارد (Kohler et al, 2001: 14). برناردی^۱ (۲۰۰۳) نیز

^۱. Bernardi

معتقد است روابط اجتماعی نقش مؤثری بر تصمیم‌گیری‌های باروری دارند. به‌نحوی که تأثیر گروه‌های هم‌سال بر رفتار باروری در بسیاری از جنبه‌ها بیشتر از تأثیر خانواده است. تعامل در شبکه اجتماعی باعث ایجاد سرمایه اجتماعی می‌شود. منظور از سرمایه اجتماعی نیز منابع به‌دست آمده از طریق روابط اجتماعی (Bourdieu, 1985: 55) شامل اعتماد، درک متقابل، ارزش‌های مشترک و رفتارهایی است که افراد را مانند یک شبکه به هم متصل و دست‌یابی به علایق و اهداف مشترک را تسهیل می‌سازد (Coleman, 1988: 97). منابع موجود در شبکه اجتماعی شبیه به اشکال بیمه است که در صورت نیاز می‌توان از آن‌ها استفاده کرد (Bühler & Philipov, 2005: 55). فرزندآوری؛ هزینه‌های مختلفی مانند هزینه‌های پولی، بار روانی و کارهای خانه دارد و در دسترس بودن منابعی که از زنان برای مراقبت از کودک حمایت می‌کند بر فرزندآوری آن‌ها تأثیر مستقیم دارد. همچنین، برخی منابع مانند پول، زمان و توانایی انجام کار که به بهبود یا تثبیت وضعیت اقتصادی یا موقعیت اجتماعی کمک می‌کند، به‌طور غیرمستقیم بر فرزندآوری تأثیر دارد (Philipov et al, 2006: 291).

دین‌داری

توضیحات نظری درباره تأثیر مذهب بر رفتار فرزندآوری بر ارزش بالایی که بیشتر ادیان برای خانواده و فرزندان قائل هستند و آموزه‌های مرتبط با نقش‌های خانوادگی زنان استوار است (Norris & Inglehart, 2004: 14). البته باید توجه داشت که برخی از فرقه‌ها بیشتر بر فرزندآوری تأکید می‌کنند. برای مثال؛ باروری بالاتر کاتولیک‌ها در مقایسه با پروتستان‌ها اغلب به‌عنوان پیامد آموزه‌های کاتولیک مبنی بر طرفداری از فرزندآوری و ممنوعیت استفاده از وسایل پیش‌گیری از بارداری در نظر گرفته می‌شود. علاوه‌براین، کلیسای کاتولیک مخالفت شدیدی با طلاق دارد و ازدواج را یک تعهد مادام‌العمر و ناگسستنی بین زن و مرد و مبنای مقدس تشکیل خانواده می‌داند (McQuillan, 2004: 28). درحالی که کلیساهای پروتستان ارزش‌های سنتی خانواده و تولیدمثل فرزندان را به‌عنوان هدف اصلی ازدواج ترویج می‌کنند، اما رویکرد آن‌ها درباره استفاده از روش‌های پیش‌گیری از بارداری بیشتر عمل‌گرایانه است (Creighton, 2009: 57). با این‌حال،

گولدشیدر و موشر^۱ (۱۹۹۱) استدلال کردند پای‌بندی به آموزه‌های کلیسا در مورد استفاده از وسایل پیش‌گیری از بارداری در میان کاتولیک‌ها به‌طور قابل توجهی در طول زمان ضعیف شده است و این ممکن است دلیل کاهش شدید میزان باروری کاتولیک‌ها و هم‌گرایی اندازه خانواده بین کاتولیک‌ها و سایر فرقه‌ها باشد.

به گفته مک کویلان (۲۰۰۴)، تنظیمات اجتماعی و سیاسی خاص ممکن است میزان تأثیر مذهب بر الگوهای باروری را تعیین کند. برای مثال؛ انتظار می‌رود که تأثیر گروه‌های مذهبی بر رفتار زمانی بیشتر باشند که اعضا احساس وابستگی شدید به جامعه دینی داشته باشند، یا زمانی که مذهب به‌عنوان یک نشان‌گر مهم هویت در نظر گرفته می‌شود. علاوه‌براین، هنجارهای دینی در مورد خانواده و باروری به احتمال زیاد زمانی بر رفتار تأثیر می‌گذارند که مؤسسات مذهبی ابزاری برای انتقال این آموزه‌ها به اعضای خود و اعمال تبعیت از طریق سازمان‌های رسمی یا فشارهای اجتماعی غیررسمی داشته باشند. بنابراین، فرض بر این است که حضور در مراسم مذهبی از طریق قرار گرفتن مکرر در معرض آموزه‌های دینی و تعامل با افرادی که ارزش‌های مشابهی دارند، منعکس‌کننده و مقوم‌باور و تعهد به ارزش‌های مذهبی سنتی است.

راه دیگر تأثیر مشارکت مذهبی بر فرزندآوری، افزایش سرمایه اجتماعی در میان کسانی است که به‌طور منظم در مراسم مذهبی شرکت می‌کنند. زیرا، اجتماعات مذهبی شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی را ترویج و موجب رد و بدل انواع مختلف حمایت اطلاعاتی، عاطفی و عملی بین اعضا می‌شوند (Chatters & Taylor, 2005: 517; Philipov et al, 2006: 289). این منبع حمایتی ممکن است با کاهش عدم اطمینان و با کاهش هزینه‌های درک‌شده فرزندآوری بر تصمیمات آن‌ها تأثیر مثبت بگذارد. علاوه‌براین، اعتقاد و عمل مذهبی می‌تواند به مقابله با عوامل استرس‌زا و مشکلات زندگی روزمره، از جمله موارد مربوط به تشکیل و گسترش خانواده کمک کند (Krause et al, 2001: 637; Pargament et al, 2000: 519). به دلایل پیش‌گفته، انتظار می‌رود مشارکت مذهبی و حضور در کلیسا سبب فرزندآوری بیشتر شود.

1. Goldscheider & Mosher

آدسرا^۱ (۲۰۰۶) نیز استدلال نموده که به دنبال کاهش نفوذ نهادهای مذهبی در اروپا، حضور در کلیسا به عامل تعیین‌کننده‌تری برای ترویج هنجارهای باروری در میان نسل‌های جوان تبدیل شده است، زیرا رفتن به کلیسا، نشان‌دهنده گروه انتخابی‌تری از مردم پای‌بند به آیین‌های مذهبی است.

الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده

بر اساس الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده، نتایج فرزندآوری به‌طور مستقیم به نیت باروری بستگی دارد که به نوبه خود مستقیماً تحت تأثیر نگرش‌ها (مربوط به منافع و/ یا هزینه‌های درک‌شده فرزندآوری)، هنجارهای ذهنی (مربوط به تأیید اجتماعی رفتار از سوی دیگران مربوطه) و کنترل رفتاری درک‌شده است. محدودیت‌های احتمالی می‌توانند در زمان شکل‌گیری قصد فرزندآوری و رفتارهای بعدی (مانند اختلال در روابط زوجین یا تغییر در شرایط سلامتی یا وضعیت شغلی افراد) مداخله کنند. انتظار می‌رود این الگو به چندین عامل زمینه‌ای مثل عوامل اجتماعی-اقتصادی و جمعیتی نیز بستگی داشته باشد (Letizia et al, 2015: 18).

در جمعیت‌شناسی، باروری به‌عنوان نتیجه تصمیمات منطقی و مبتنی بر ارزیابی هزینه‌ها و منافع در نظر گرفته می‌شود. با این حال، رفتار عقلانی به معنای عقلانیت اقتصادی برای کار در چارچوب الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده مورد نیاز نیست (Ajzen, 2011; Klobas, 2011: 207). همان‌طور که آیزن (۲۰۱۱) اشاره می‌کند، باورها به‌طور ذهنی اطلاعاتی، ناقص یا مغرضانه هستند، اما الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده به فرآیندی که افراد از طریق آن به باورهای خود می‌رسند، توجهی ندارد. البته، این که این یک فرآیند عقلانی است یا نه، بر نتایج به‌دست آمده تأثیری ندارد. آنچه مهم است چگونگی شکل‌دهی این باورها به نگرش‌ها، هنجارها و ادراک کنترل رفتاری است که الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده با آن عمل می‌کند و در نتیجه قصد انجام رفتار را نیز دارد. کنترل بیشتری که افراد بر باروری خود دارند، از روش‌های مؤثر پیش‌گیری از فرزندآوری گرفته تا درمان‌های باروری، همراه با افزایش پذیرش اجتماعی از انتخاب‌های مربوط به فرزندآوری، درک چگونگی تصمیم‌گیری در مورد فرزندآوری و تأثیر این تصمیم‌ها بر الگوهای

^۱. Adsera

باروری را ضروری می‌سازد (Barber, 2011: 33). در این شرایط، برای مثال؛ وقوع یک تولد ناخواسته بیشتر به دلیل کنترل واقعی ناکارآمد تا مسائل عقلانی است. به عبارت دیگر، در چارچوب الگوی رفتار برنامه‌ریزی‌شده تمرکز بر نیت است و نه بر نتیجه (Philipov, 2011: 39).

با توجه به پیشینه مرور شده و چارچوب نظری بیان شده، فرضیه‌های پژوهش عبارتند از:

- بین پای‌بندی به ارزش‌های دینی و نگرش به فرزندآوری رابطه وجود دارد.
- بین سرمایه اجتماعی و نگرش به فرزندآوری رابطه وجود دارد.
- بین نگرش به نقش‌های خانوادگی و نگرش به فرزندآوری رابطه وجود دارد.

روش پژوهش

این مطالعه با روش کمی و پیمایشی و با ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته انجام شده است. جامعه آماری تحقیق شامل زنان متأهل شهر مشهد به تعداد ۹۰۹۱۷۱ بود (سرشماری مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰) که حجم نمونه با فرمول کوکران به تعداد ۳۸۴ نفر محاسبه گردید. البته برای تخصیص مناسب به زیرنمونه‌ها (مناطق شهری) به ۵۵۴ نفر ارتقاء یافت. نمونه‌گیری به روش طبقه‌ای متناسب با حجم و خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد. بدین صورت که مناطق ۱۳ گانه شهر مشهد به عنوان طبقات نمونه‌گیری در نظر گرفته شدند و از هر منطقه شهری به نسبت درصد سهم آن از کل جمعیت شهر مشهد، نمونه‌نهایی برداشت شد. به طور مثال؛ حجم زنان متأهل منطقه یک به کل زنان متأهل شهر مشهد ۷ درصد و حجم نمونه برداشت شده از این منطقه، ۳۸ نفر بود. در هر منطقه شهری با توجه به نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، ابتدا چند محله و سپس چند خیابان و کوچه و ساختمان به صورت تصادفی انتخاب شدند و برداشت اطلاعات از فرد مورد نظر انجام شد. نحوه انتخاب افراد هم به صورت تصادفی بود. برای سنجش اعتبار متغیرهای تحقیق از اعتبار صوری استفاده شد که به معنی شناسایی اعتبار شاخص‌ها یا معرف‌های پژوهش از طریق مراجعه به داوران است. میانگین توافق سه داور برای همه گویه‌های تحقیق، به خصوص متغیر وابسته، حدود ۸۰ درصد بود. بدین ترتیب، در پژوهش حاضر از طریق بررسی ادبیات

موضوع این نتیجه حاصل شد که شاخص‌های گنجانده شده در سؤال‌های پرسش‌نامه معرف حوزه معنایی مفاهیم مورد مطالعه هستند. برای بررسی پایایی متغیرهای تحقیق هم از آلفای کرونباخ استفاده شد. داده‌های با نرم افزار SPSS و آمارهای توصیفی (فراوانی، درصد، میانگین، انحراف استاندارد) و استنباطی (آزمون‌های همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه) تجزیه و تحلیل شدند. در ادامه نحوه سنجش متغیرهای تحقیق توضیح داده می‌شوند:

نگرش به فرزندآوری: نگرش به فرزندآوری به معنای نوع نگاه، احساس، تمایل و ارزیابی افراد از آوردن فرزند است. این نگرش را می‌توان یک تمایل یا گرایش برای پاسخ مثبت یا منفی به فرزندآوری تعریف کرد (Kohan et al, 2022: 413). مطابق تحقیق‌های پیشین مانند رسول‌زاده اقدم و همکاران (۱۳۹۵)، این متغیر با گویه‌هایی در طیف لیکرت از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱) نظیر: (۱) خوش‌بختی خانواده در گرو وجود بچه، (۲) هدف اصلی ازدواج تولید نسل، (۳) دور ماندن از فعالیت‌های اجتماعی به خاطر بچه، (۴) تمایل به بچه‌دار شدن تحت هر شرایطی (از جمله عمل جراحی)، (۵) بهتر شدن رابطه متقابل همسران با وجود بچه و (۶) گرمابخش بودن فرزند در زندگی سنجیده شد. آلفای کرونباخ متغیر نگرش به فرزندآوری در حد ۰/۷۹ قرار دارد.

پای‌بندی به ارزش‌های دینی: پای‌بندی به ارزش‌های دینی را می‌توان تقید به مجموعه‌ای از پنداشت‌های اساسی نسبت به آنچه پسندیده است، دانست که تجلی‌گاه عمیق‌ترین احساسات مشترک نسبت به دین در افراد است (عدلی‌پور، ۱۳۹۱: ۶۰). مطابق تحقیق‌های پیشین مثل عدلی‌پور (۱۳۹۱)، این متغیر با استفاده از چهار گویه‌های زیر در قالب طیف لیکرت از خیلی زیاد (۵) تا خیلی کم (۱) سنجیده شده است: (۱) اغلب نمازهای روزانه‌ام را سر وقت می‌خوانم؛ (۲) کسب روزی حلال در زندگی برایم مهم است؛ (۳) با تکیه بر خدا و ایمانم، برای حل مشکلاتم تلاش می‌کنم؛ (۴) خانواده‌های پر اولاد نزد خداوند عزیزتر هستند. آلفای کرونباخ این متغیر ۰/۷۶ است.

سرمایه اجتماعی: پاتنام؛ سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از مفاهیمی مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه اعضای یک اجتماع شده و در نهایت منافع متقابل آنان را تأمین خواهد کرد. از نظر وی اعتماد و ارتباط متقابل اعضا در شبکه به‌عنوان منابعی هستند که در کنش‌های اعضا جامعه موجود است (پاتنام، ۱۳۹۲: ۲۸۵). مطابق تحقیق‌های پیشین مثل علی‌زاده اقدم و همکاران (۱۴۰۳)، سه بعد اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و

شبکه روابط با ۱۲ گویه برای سنجش سرمایه اجتماعی در نظر گرفته شد. اعتماد اجتماعی با سه گویه میزان اعتماد شهروندان به اعضای خانواده، اعضای فامیل و آشنایان مورد سنجش قرار گرفت. بعد شبکه روابط با سه گویه میزان رفت و آمد با افراد خانواده، فامیل و دوستان و آشنایان سنجیده شد. مشارکت اجتماعی هم با گویه‌هایی نظیر (۱) مشارکت فعال در امور محله (مثل مسجد و هیئات مذهبی و شواری اجتماعی)، (۲) مشارکت در امور خیریه و داوطلبانه، (۳) کمک به ازدواج جوانان، (۴) مشارکت در حل مشکلات مالی و غیرمالی دیگران، (۵) شرکت در انتخابات (شواری شهر، مجلس و ریاست جمهوری)، (۶) شرکت در راهپیمایی‌های روز قدس و ۲۲ بهمن سنجیده شد. همه این ابعاد در طیف لیکرت از خیلی زیاد (۵) تا خیلی کم (۱) مورد سنجش قرار گرفتند. آلفای کرونباخ متغیر سرمایه اجتماعی در حد ۰/۷۵ قرار دارد.

نگرش به نقش‌های خانوادگی: به زعم آیزن (۲۰۱۱)، نگرش را می‌توان به‌عنوان احساسات، افکار و تمایلات فردی تعریف کرد که کم‌وبیش دائمی در مورد جنبه‌های خاصی از محیط فرد است. نگرش هم‌چنین یک سوگیری ارزیابی نسبت به یک موضوع است که پیامدهایی دارد. در این‌جا منظور احساسات و افکار و ارزیابی فرد از نقش‌های خانوادگی مدنظر است. این متغیر با ۴ گویه در طیف لیکرت از کاملاً موافقم (۵) تا کاملاً مخالفم (۱) مورد سنجش قرار گرفت که گویه‌ها عبارتند از: (۱) اعضای خانواده من، حقوق یکدیگر را رعایت می‌کنند، (۲) توزیع وظایف، در خانه ما عادلانه است، (۳) در خانواده ما مسئول تأمین نیازمندی‌ها، مرد خانواده است و (۴) در هزینه‌کرد زندگی ملزم به مشورت با همسریم هستم. آلفای کرونباخ این متغیر ۰/۷۱ است.

یافته‌های پژوهش

نتایج آمار جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد که میانگین سنی زنان حدود ۳۳/۵ سال است. ۵۸/۳ درصد آن‌ها خانه‌دار، ۲۲ درصد شغل آزاد، ۱۲/۷ درصد محصل و ۷ درصد کارمند هستند. ۳۹/۷ درصد زنان دارای تحصیلات دیپلم، ۲۹/۳ درصد تحصیلات کارشناسی، ۲۶ درصد تحصیلات زیردیپلم و ۴/۹ درصد تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر دارند. ۵۶/۵ درصد زنان

۱ تا ۲ سال، ۱۱/۲ درصد ۳ تا ۵ سال و ۳۲/۳ درصد بیش از ۵ سال است که ازدواج کردند و میانگین این متغیر حدود ۲ سال است.

مطابق نتایج مندرج در جدول ۱، حدود ۵۵/۵ درصد از پاسخ‌گویان نگرش متوسط به فرزندآوری دارند و حدود ۲۵/۹ درصد میزان نگرش کم دارند. همچنین میزان نگرش به فرزندآوری ۱۸/۶ درصد در حد زیاد است. میانگین این متغیر حدود ۲/۷۷ از ۵ و نشان‌دهنده میزان متوسط نگرش به فرزندآوری است.

جدول ۱. شاخص‌های آمارهای توصیفی متغیر وابسته نگرش به فرزندآوری

Table 1. Descriptive statistics indicators of the dependent variable of attitude to childbearing

Attitude to childbearing	Frequency	Percentage
Low	143	25.9
Medium	307	55.5
High	103	18.6
Sum	553	100
Mean	2.77	
Standard deviation	0.49	

مطابق نتایج مندرج در جدول ۲، در بین گویه‌های نگرش به فرزندآوری، گویه‌های «خوش‌بختی خانواده در گرو وجود بچه است» و «هدف اصلی ازدواج تولید نسل است» دارای بیشترین میزان کاملاً موافق و گویه‌های «تحت هر شرایطی دوست دارم بچه‌دار شوم» و «رابطه‌ام با وجود بچه با همسرم بهتر شده است» دارای کمترین میزان کاملاً موافق بودند.

جدول ۲. میزان گویه‌های متغیر نگرش به فرزندآوری برحسب درصد

Table 2. The number of variable items of attitude to childbearing in percentages

Items	Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Sum
The happiness of the family depends on the existence of children.	57.3	12	25	4.6	1.1	100
The main purpose of marriage is to produce offspring.	48.9	13.5	30	6.8	0.8	100

Items	Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Sum
A child is the warmth of life.	45.6	30.4	10	11.3	2.8	100
A child makes me stay away from social activities.	35.9	29.3	20	12.5	2.4	100
My relationship with my wife has improved since having children.	24.8	21.3	20.3	29	4.6	100
I would like to have children under any circumstances.	9.2	29.6	17.1	30.6	13.6	100

مطابق نتایج مندرج در جدول ۳، در بین متغیرهای مستقل، سرمایه اجتماعی با ۳/۵۸ دارای بیشترین میانگین و در حد زیاد، پای‌بندی به ارزش‌های دینی با میانگین ۳/۱۴ در حد بالا و نگرش به نقش‌های خانوادگی با میانگین ۲/۷۶ در حد متوسط است.

جدول ۳. شاخص‌های آمارهای توصیفی متغیرهای مستقل

Table 3. Descriptive statistics indicators of independent variables

Independent variables	Mean	Standard deviation	Minimum	Maximum
Adherence to religious values	3.14	0.62	1	5
Social capital	3.58	0.75	1	5
Attitude to family roles	2.76	0.43	1	5

مطابق نتایج مندرج در جدول ۴، نگرش به فرزندآوری با متغیرهای پای‌بندی به ارزش‌های دینی، سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی و مشارکت اجتماعی) و نگرش به نقش‌های خانوادگی دارای رابطه مثبت و معنی‌دار و با متغیر تحصیلات رابطه منفی و معنی‌دار است. بدین معنا که با افزایش متغیرهای پای‌بندی به ارزش‌های دینی، سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی، شبکه روابط اجتماعی و مشارکت اجتماعی) و نگرش به نقش‌های خانوادگی، نگرش به فرزندآوری افزایش می‌یابد، اما با افزایش سطح تحصیلات، نگرش به فرزندآوری کاهش می‌یابد.

جدول ۴. همبستگی پیرسون بین متغیرهای تحقیق

Table 4. Pearson correlation between variables

Research variables	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1-Attitude to childbearing	1									
2-Adherence to religious values	.56*	1								
3-Social trust	.13*	.11*	1							
4-Social Network	.11*	.14*	.33*	1						
5-Social Participation	.23*	.29*	.17*	.14*	1					
6-Social capital	.25*	.25*	.78*	.78*	.55*	1				
7-Attitude to family roles	.19*	.06	.09*	.01	.04	.01	1			
8-Age	.02	.13*	.06	.01	.17*	.04	.01	1		
9-Education	-.09*	-.14*	.12*	.15*	.03	.08	.04	.35*	1	
10-Duration of marriage	.02	.10*	.03	.07	.11*	.02	.01	.26*	-.24*	1

Sig. at 0.01 level*

جدول ۵، نتایج الگوی رگرسیونی چندمتغیره نگرش به فرزندآوری را نشان می‌دهد. بر اساس اطلاعات این جدول، همبستگی چندگانه (R) معادل ۶۰ درصد است که نشان می‌دهد متغیرهای پای‌بندی به ارزش‌های دینی، نگرش به نقش‌های خانوادگی و سرمایه اجتماعی به‌طور همزمان ۶۰ درصد با نگرش به فرزندآوری ارتباط دارند. ضریب تعیین (R^2) نیز ۳۶ درصد به‌دست آمده است. به این معنی که حدود ۳۶ درصد از تغییرات نگرش به فرزندآوری توسط متغیرهای مستقل

توضیح داده می‌شود. ضرایب تأثیر استاندارد موجود در این جدول نشان می‌دهد که پای‌بندی به ارزش‌های دینی (بتا=۰/۵۰)، نگرش به نقش‌های خانوادگی (بتا=۰/۱۹) و سرمایه اجتماعی (بتا=۰/۱۳) به ترتیب قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های نگرش به فرزندآوری هستند.

جدول ۵. آماره‌های تحلیل رگرسیون چندگانه برای تبیین نگرش به فرزندآوری

Table 5. Multiple regression analysis statistics for explaining attitudes to childbearing

Independent variables	B	Beta	T value	Sig
Adherence to religious values	.65	.50	9.32	.000
Social capital	.02	.13	2.41	.016
Attitude to family roles	.38	.19	3.74	.000
Model summary	R=.60	R2=.36	F=44.81	Sig=.000

بحث و نتیجه‌گیری

حرکت به سمت سبک زندگی معاصر و روند جهانی شدن، کارکردهای سنتی خانواده را دگرگون کرده است که به تدریج به تغییر سبک زندگی مردم و ابعاد مختلف آن مانند کاهش نگرش به فرزندآوری انجامیده است. هدف از این تحقیق، تبیین جامعه‌شناختی نگرش به فرزندآوری در زنان متأهل شهر مشهد بود. برای این منظور، سه فرضیه دال بر وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی، دین‌داری و رفتار برنامه‌ریزی شده و نگرش فرزندآوری مطرح شد و مورد آزمون قرار گرفت که نتایج حاصله در ادامه بررسی شده است.

یکی از فرضیه‌های تحقیق رابطه پای‌بندی به ارزش‌های دینی و نگرش به فرزندآوری بوده است که مورد تأیید قرار گرفت. نظریه سکولاریزاسیون ادعا می‌کند که فرآیندهای نوسازی، از جمله پیشرفت در علم، فناوری، آموزش و توسعه اقتصادی، منجر به فرسایش تدریجی اهمیت دین می‌شود، تا زمانی که اهمیت خود را در زندگی اجتماعی و خصوصی از دست بدهد. فرض بر این است که این فرآیند تأثیر عمده‌ای بر تغییر رفتارهای خانواده دارد، زیرا تصمیم‌گیری‌ها در مورد فرزندآوری به‌طور فزاینده‌ای توسط آرمان‌های شخصی برای خودشکوفایی هدایت می‌شوند، نه با نظم اخلاقی نهادهای مذهبی. با این حال، دیوی (۲۰۰۷) بیان می‌کند که نظریه

سکولاریزاسیون به‌طور گسترده توسط بسیاری از محققان مورد انتقاد قرار گرفته است. آن‌ها ادعا کرده‌اند که افول دین به اندازه‌ای که قبلاً تصور می‌شد گسترده نیست. به گفته گریلی (۲۰۰۳)، در برخی کشورها دین‌داری کاهش یافته است، ولی در برخی دیگر نسبتاً بدون تغییر یا حتی افزایش یافته است. اگرچه توافق کلی وجود دارد که تأثیر نهادهای دینی بر جوامع غربی ضعیف شده است، بحث مداومی در مورد تأثیر مستمر افکار مذهبی بر نگرش‌ها و رفتار افراد وجود دارد. علاوه بر این، برخی از محققان معتقدند که کاهش عمومی دین‌داری لزوماً به معنای تضعیف تأثیر دین‌داری بر رفتار جمعیتی نیست. در عوض، شکاف فزاینده بین افراد سکولار و مذهبی ممکن است تفاوت‌های بین این گروه‌ها از نظر نگرش‌های اجتماعی و اخلاقی را تشدید کرده باشد که به رفتارهای خانوادگی نیز مربوط می‌شود. با توجه به فضای مذهبی شهر مشهد، می‌توان بیان کرد که نوسازی در باروها و عقاید در این شهر کمتر اتفاق افتاده است و ارزش‌های دینی هنوز کارکرد دارند و می‌توانند بر تصمیمات زنان بر فرزندآوری تأثیر بگذارند که این با نتایج مطالعات هاشم‌زاده و همکاران (۲۰۲۱)، عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۸)، مدیری (۱۳۹۶)، کریمیان و همکاران (۲۰۱۶)، آدسرا (۲۰۰۶) و مک کویلان (۲۰۰۴) هم‌سو است و تأثیر دین و دینداری بر فرزندآوری را تأیید می‌کند.

یکی دیگر از فرضیه‌های تحقیق درباره رابطه سرمایه اجتماعی و نگرش به فرزندآوری بود که مورد تأیید قرار گرفت و نتایج نشان داد اعتماد، روابط و مشارکت اجتماعی با نگرش به فرزندآوری رابطه دارد. بعد شبکه روابط سرمایه اجتماعی انواع مختلف روابط شخصی را توصیف می‌کند که از طریق حمایت و اعتماد بر رفتار تأثیر می‌گذارد. فرزندآوری در کنار هزینه‌های مالی مستقیم و غیرمستقیم می‌تواند بر تصمیمات والدین در فرزندآوری تأثیر بگذارد. بوهرلر و پیلیو (۲۰۰۵) مدعی هستند که منابع موجود در شبکه‌ها می‌توانند این هزینه‌ها را کاهش دهند. مشارکت غیرمستقیم افراد در شبکه‌ها این فرصت را به آن‌ها می‌دهد تا به منابع موجود در شبکه بدون نیاز به بازپرداخت آن‌ها دسترسی پیدا کنند. رابطه بین اعضای یک خانواده مشارکت غیرمستقیم است. اعضای خانواده منبع مهمی از حمایت هستند. ویکز (۲۰۱۱) بیان می‌کند که خانواده به طرق مختلف با اطمینان از این‌که سایر اعضای خانواده از فرزندان خود مراقبت می‌کنند، از شرکت‌کننده حمایت می‌کند. در غیاب آن‌ها، آسایش، ایمنی و امنیت را برای او فراهم

و فعالیت‌های اوقات فراغت آن‌ها را با اوقات فراغت خود هماهنگ می‌کنند. بر اساس نظریه حمایت اجتماعی، مزایای حمایت اجتماعی به فردی تعلق می‌گیرد که حمایت را دریافت می‌کند، خواه به‌طور دائم یا موقت یا خیر. بدین ترتیب، زنی که توسط اقوام و دوستان حمایت و تشویق می‌شود تا فرزندش را حفظ کند و مشتاقانه منتظر داشتن فرزند دیگری در آینده باشد، در مقایسه با زنی که از چنین حمایت‌ها و تشویق‌هایی محروم است، نگرش بهتری به داشتن فرزند دارد. سرمایه اجتماعی تحت تأثیر امکان دسترسی به منابع مادی و غیرمادی است که از طریق تحکیم وضعیت اقتصادی و موقعیت اجتماعی بر فرزندآوری تأثیر می‌گذارد. نتایج این تحقیق با نتایج علی‌زاده اقدم و همکاران (۱۴۰۳)، کاوه فیروز و همکاران (۱۳۹۶)، رسول‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، صادقی و سرایی (۱۳۹۵)، رابرتز و همکاران (۲۰۱۱) و برناردی (۲۰۰۳) هم‌سو است. فرضیه دیگر تحقیق وجود رابطه بین نگرش به نقش‌های خانوادگی و نگرش به فرزندآوری بود که مورد تأیید قرار گرفت. بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده که یک نظریه روانی-اجتماعی معتبر در جهت درک تصمیم زوجین در مورد باروری است (آیزن، ۲۰۱۱)، سه عامل: (۱) نگرش نسبت به رفتار که به احساس مثبت و منفی فرد از رفتار و نتیجه انجام رفتار اشاره دارد، (۲) هنجارهای ذهنی که به درک فرد از محیط اجتماعی اطراف رفتار مربوط می‌شود و (۳) کنترل ادراک‌شده بر عملکرد رفتار بر قصد رفتار تأثیر می‌گذارد. تصمیم‌گیری زنان نیز تحت تأثیر نگرش‌های فرزندآوری خود و همسرشان قرار دارد. هنگامی که شریک زندگی آن‌ها ایده داشتن فرزند در سال‌های آینده را به‌طور مطلوب ارزیابی می‌کند، تمایل زنان به فرزندآوری بیشتر می‌گردد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که زنان زمانی که نگرش خود و همسرشان نسبت به نقش‌های خانوادگی و داشتن فرزند مثبت است، احتمال بیشتری دارد که برنامه برای فرزندآوری داشته باشند که مطابق با یافته‌های مطالعات قبلی مانند آرابان و همکاران (۲۰۲۲) و عشریه و همکاران (۲۰۲۰) و باربر (۲۰۱۱) نشان می‌دهد زوج‌هایی با نگرش‌های مثبت به خانواده و فرزند، شانس بیشتری برای والد شدن دارند.

در این تحقیق، نتایج نشان داد که سه متغیر پای‌بندی به ارزش‌های دینی، نگرش به نقش‌های خانوادگی و سرمایه اجتماعی به ترتیب بر نگرش به فرزندآوری تأثیرگذارند. لذا برای بهبود

نگرش به فرزندآوری می‌توان روی این عوامل کار کرد و انتظار داشت با بهبود وضعیت نگرش به فرزندآوری، قصد و رفتار فرزندآوری هم ارتقاء یابد. در حوزه ارزش‌های دینی می‌توان پیشنهاد کرد که سازمان‌های فرهنگی شهر مشهد با تهیه طرح‌های جذاب تبلیغات محیطی و نمایش آن در سطح شهر و با همراهی صدا و سیما با تهیه برنامه‌های با محوریت معیارهای دینی در تشکیل خانواده و فرزندآوری با ارجاع به آیات و روایات یا سخنان بزرگان دینی، ارزش‌های دینی حوزه خانواده را تبلیغ و ترویج نمایند. برای ارتقای وضعیت نگرش به وظایف خانوادگی شهرداری مشهد می‌تواند با کمک فرهنگ‌سرای تخصصی کودک و خانواده به برگزاری مشاوره فردی ارزان‌قیمت و برگزاری جلسات آموزشی گروهی در قالب گردهمایی و همایش مبادرت ورزد تا زوجین و خانواده‌ها در کنار آشنایی به وظایف خود، مهارت‌های ارتباطی خود را ارتقاء دهند. سازمان‌های فرهنگی شهر مشهد به همراه شهرداری برای ارتقاء سرمایه اجتماعی زوجین می‌توانند انجام برنامه‌های تفریحی و سرگرمی مختص زوجین جوان را در سرلوحه کارهای خود قرار دهند و جشن‌ها و مسابقات و گردهمایی در محلات شهر مشهد با محوریت مسجد و شورای اجتماعی محلات با شور و نشاط برگزار شود تا زوجین با شرکت در این مراسم‌ها، سرمایه اجتماعی خود را ارتقاء دهند.

در انتها با توجه به محدودیت‌های تحقیق، پیشنهادهایی برای انجام تحقیقات در آینده ارائه می‌شود: نخست این‌که تحقیق حاضر به دلیل محدودیت‌های گوناگون، سطح سنجش خود را به زنان متأهل شهر مشهد محدود نمود. هرچند به دلیل اهمیت زنان متأهل در فرزندآوری انجام این مطالعه با اهمیت به نظر می‌رسد. اما در عین حال تحقیق روی سایر اقشار و گروه‌ها مثل مردان متأهل می‌تواند مکمل تحقیق حاضر باشد. دیگر این‌که تحقیق حاضر سطح سنجش خود را به یافتن روابط میان دو متغیر در سطح خرد (افراد) محدود نمود. درحالی که تحقیق در سطوح کلان‌تر سنجش (شهرها و استان‌ها) می‌تواند به افزایش آگاهی از وضعیت نگرش به فرزندآوری در سطوح مختلف و مقایسه آن کمک کند. آخر این‌که می‌توان از رویکرد کیفی و روش‌هایی مثل نظریه زمینه‌ای یا پدیدارشناسی برای بررسی نگرش به فرزندآوری استفاده کرد.

قدردانی

نگارنده این مقاله از پژوهش‌گرانی که تحقیقات علمی و مطالعات آنان در این پژوهش مورد استفاده و استناد قرار گرفت، هم‌چنین از عوامل علمی و اجرایی فصلنامه مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان که با نقطه نظرات ارزشمند خود بر غنای این تحقیق افزودند صمیمانه قدردانی می‌نماید.

منابع

- پاتنام، رابرت. (۱۳۹۲). *دموکراسی و سنت‌های مدنی*. ترجمه محمدتقی دلفروز. انتشارات جامعه‌شناسان.
- رسول‌زاده اقدم، صمد، افشار، سیمین، عدلی‌پور، صمد. و میرمحمدتبار، سیداحمد. (۱۳۹۵). تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و سبک زندگی با نگرش به فرزندآوری (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه شهید مدنی آذربایجان). *راهبرد اجتماعی فرهنگی*، ۵(۲۰)، ۱۳۵-۱۰۷.
- رضوی‌زاده، ندا، غفاریان، الهه. و اخلاقی، آمنه. (۱۳۹۴). زمینه‌های کم فرزندطلبی و تأخیر در فرزندآوری مورد مطالعه: زنان مشهد. *راهبرد فرهنگ*، ۸(۳۱)، ۹۸-۷۳.
- صادقی، حنانه سادات. و سرایی، حسن. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر نگرش به فرزندآوری زنان شهر تهران. *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۷(۲۷)، ۳۲-۱.
- عباس‌زاده، محمد، آقایی‌هیرو، توکل، علیزاده اقدم، محمدباقر. و عدلی‌پور، صمد. (۱۳۹۸). نقش دین‌داری، خانواده‌گرایی، رسانه‌های نوین و بازانندیشی مدرن در نگرش به فرزندآوری در زنان و مردان متأهل ۴۹-۱۸ ساله. *پایش*، ۱۸(۲)، ۱۸۲-۱۷۳.
- عدلی‌پور، صمد. (۱۳۹۱). تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای شبکه‌های اجتماعی مجازی بر هویت اجتماعی کاربران جوان شهر اصفهان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- علیزاده اقدم، محمدباقر، آقایی‌هیرو، توکل، سلطانی بهرام، سعید. و انصاری اوزی، نسرین. (۱۴۰۳). بررسی رابطه بین متغیرهای مدیریت بدن، سرمایه اجتماعی و تعلق نسلی با رفتار باروری زنان. *زنان و خانواده*، ۱۹(۶۹)، ۲۰۱-۱۸۳.
- قلیان، مهدی. (۱۴۰۴). وضعیت فرزندآوری در خراسان رضوی. *همایش بانوی سالم و بانوی شاد*. مشهد: دانشگاه علوم پزشکی مشهد، ۷ اردیبهشت ماه.
- کاوه فیروز، زینب، زارع، بیژن. و جهان‌بخش گنجه، صادق. (۱۳۹۶). تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی و فرهنگی بر نگرش به فرزندآوری (مورد مطالعه: زوجین در آستانه ازدواج شهر تهران). *مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران*، ۶(۱)، ۱۴۳-۱۱۹.

کلاتری، صمد، عباسزاده، محمد، امین مظفر، فاروق. و راکعی بناب، ندا. (۱۳۸۹). بررسی جامعه شناختی نگرش به فرزندآوری و برخی عوامل مرتبط با آن (مورد مطالعه: جوانان متاهل شهر تبریز). *جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۱(۱)، ۸۳-۱۰۴.

مدیری، فاطمه. (۱۳۹۶). بررسی مقایسه‌ای تأثیر دین‌داری و نگرش‌های جنسیتی بر قصد فرزندآوری به تفکیک جنسیت در شهر تهران. *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۸(۳۲)، ۱۷۱-۲۰۲.

Abbaszadeh, M., Aghayari Hir, T., Alizadeh Aghdam, M. & Adlipour, S. (2019). The role of religiosity, familism, new media and modern rethinking in the attitude towards childbearing in married women and men aged 18-49. *Payesh*, 18 (2), 173-182. (In Persian)

Adlipour, S. (2012). Sociological analysis of the consequences of virtual social networks on the social identity of young users in Isfahan, Master's thesis, Faculty of Literature and Humanities, University of Isfahan, Iran . (In Persian)

Adsera, A. (2006). Marital fertility and religion in Spain, 1985 and 1999. *Population Studies*, 60(2), 205-221. <https://doi.org/10.1080/00324720600684817>.

Ajz,, I ()))) Reflett io nn Mrr g a Barrr a'' s critiuu Vienna Yearbook of Population Research, 9, 63-69. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2011s63>.

Ajzen, I. & Klobas, J. (2013). Fertility intentions: An approach based on the theory of planned behavior. *Demographic Research*, 29, 203-232. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2013.29.8>

Alizadeh Aghdam, M., Aghayari Hir, T., Soltani Bahram, S. & Ansari Ozi, N. (2014). Studying the relationship between body management variables, social capital and generational affiliation with women's reproductive behavior. *Quarterly Cultural-Educational Journal of Women and Family*, 19 (69), 183-201. (In Persian)

Araban, M., Karimy, M. & Armoon, B. (2020). Factors related to childbearing intentions among women: a cross-sectional study in health centers, Saveh, Iran. *Journal Egypt Public Health Association*, 95, 16-31. <https://doi.org/10.1186/s42506-020-0035-4>.

- Barber, J. S. (2011). The Theory of Planned Behaviour: considering drives, proximity and dynamics. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 31–35. <https://www.jstor.org/stable/41342800>.
- Behboudi-Gandevani, S., Farahani, F .K. & Jasper, M. (2015). The perspectives of Iranian women on delayed childbearing: a qualitative study. *Journal of Nurse Resource*, 23(4), 313–21. <https://doi.org/10.1097/JNR.0000000000000084>.
- Bernardi, L. (2003). Channels of social influence on reproduction. *Population Resource Policy Review*, 22(5–6), 427–555. <https://doi.org/10.1023/B:POPU.0000020892.15221.44>.
- Bourdieu, P. (1985). The Forms of Capital', Chapter 9 In JG Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press.
- Bühler, C. & Philipov, D. (2005). Social capital related to fertility: theoretical foundations and empirical evidence from Bulgaria. *Vienna yearbook of population research*, 53–81. DOI: 10.1553/populationyearbook2005s53.
- Bumpass, L. & Westoff, C. S. (1969). The prediction of completed fertility. *Demography*, 6(4), 445–454. DOI: 10.2307/2060089.
- Bumpass, L., Rindfuss, R., Choe, M. K., & Tsuya, N. O. (2009). The institutional context of low fertility: The case of Japan. *Asian Population Study*, 5, 215–235. DOI: 10.1080/17441730903351479.
- Chatters, L. M. & Taylor, R. J. (2005). *Religion and families*. In V. L. Bengston, A. C. Acock, K. R. Allen, P. Dilworth-Anderson, & D. M. Klein (Eds.), *Sourcebook of family theory and research* (pp. 517–530). Thousand Oaks: Sage. <https://doi.org/10.4135/9781544342306>.
- Coleman, JS. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal Sociology*, 94, 95–120. <https://www.jstor.org/stable/2780243>.
- Creighton, P. (2009). Anglican Faith and Reasoning: Wrestling with Fertility Issues. In: E. Blyth R. Landau (Eds.), *Faith and fertility: Attitudes towards reproductive practices in different religions from ancient to modern times* (pp. 57–85). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publisher.
- d'Addio, A.C. & d'Ercole, M. (2005). *Trends and Determinants of Fertility Rates: The Role of Policies*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers. Paris: OECD Directorate for Employment, Labour and Social Affairs. <https://doi.org/10.1787/880242325663>.
- Davie, G. (2007). *The sociology of religion*. London: Sage. doi:10.20935/AcadEnvSci7508.

- Duvander, A. , Fahlén, S. , Brandén, M. & Ohlsson-Wijk, S. (2020). Who makes the decision—Current childbearing intentions and actual childbearing. *Advances in Life Course Research*, 43, 100286. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2019.04.016>.
- Fahlén, S., & Oláh, L. S. (2013). Work and childbearing intentions from a capability perspective: Young adult women in Sweden. In L. S. Oláh & E. Åqatzk (Eds.), *Childbearing, women's employment and work-life balance policies in contemporary Europe* (pp. 23-44). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137318541_2.
- Gholian, M. (2025). *Childbearing Status in Khorasan Razavi*. Healthy Woman and Happy Woman Conference, Mashhad. (In Persian)
- Goldscheider, C. & Mosher, W. D. (1991). Patterns of contraceptive use in the United States: The importance of religious factors. *Studies in Family Planning*, 22(2), 102–115.
- Hagewen, K. J. & Morgan, S. P. (2005). Intended and ideal family size in the United States, 1970-2002. *Population and Development Review*, 31(3), 507-527. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2005.00081.x>.
- Hashemzadeh, M. , Shariati, M. , Mohammad Nazari, A & Keramat, A. (2021). Childbearing intention and its associated factors: A systematic review. *Nurse Open*. 8, 2354–2368. <https://doi.org/10.1002/nop2.849>.
- Kalantari, S., Abbaszadeh, M., Amin Mozaffar, F. & Rakei Bonab, N. (2010). A Sociological Study of Attitudes to Childbearing and Some Related Factors (Case Study: Married Youth in Tabriz). *Applied Sociology*, 21(1), 83-104. (In Persian)
- Kariman, N., Amerian, M., Jannati, P., Salmani, F. & Hamzekhaneh, M. (2016). A Path Analysis of Factors Influencing the First Childbearing Decision-Making in Women in Shahrood in 2014. *Global journal of health science*, 8(10), 24-29. <https://doi.org/10.5539/gjhs.v8n10p24>.
- Kaveh Firouz, Z., Zare, B. & Jahanbakhsh Ganja, S. (2017). The Effect of Social and Cultural Capital Components on Attitudes to Childbearing (Case Study: Couples on the Threshold of Marriage in Tehran). *Social Studies and Research in Iran*, 6(1), 119-143. (In Persian)
- Khadvizadeh, T., Latifnejad, R., Bahrami, M. , Taghipour, A & Shavazi, J. (3333) Influence of work-life balance on the intention to have first child. *Iran J Report Med*, 11 (3), 209-218.

- Khorram, R., Hasani, M., Karimy, M., Mohammadi, A. & Ranjbara, M. (2017). Factors Related to Women's Fertility Intent: A Study Based on the Theory of Rational Action. *Journal of Holistic Nursing and Midwifery*, 27 (3), 57-66. <https://doi.org/10.18869/acadpub.hnmj.27.3.57>.
- Klobas, J. (2011). The Theory of Planned Behaviour as a model of reasoning about fertility decisions. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 47-54. <https://doi.org/10.2307/41342802>.
- Kohan, S., Gholami, M., Shaghghi, F. & Mohebbi-Dehnavi, Z. (2022). Investigating the relationship between attitudes toward fertility and childbearing and the value of children with attitudes toward fertility control in married women aged 15-45 in Isfahan. *Journal of Education Health Promotion*, 11, 409-418.
- Kohler, H-P., Behrman, JR. & Watkins, SC. (2001). The structure of social networks and fertility decisions: evidence from S. Nyanza District, Kenya. *Rostock: Max Planck Institute for Demographic Research*. <https://doi.org/10.1353/dem.2001.0005>.
- Krause, N., Ellison, C.G., Shaw, B.A., Marcum, J. P. & Boardman, J. D. (2001). Church-based social support and religious coping. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40(4), 637-656. <https://doi.org/10.1111/0021-8294.00082>.
- Letizia, M., Mills, M., Rotkirch, A., Sobotka, T., Takacs, J., Miettinen, A., Faludi, C., Kantsa, V. & Nasiri, D. (2015). State-of-the-art report childlessness in Europe. *Families And Societies*, 32, 15-30.
- McQuillan, K. (2004). When does religion influence fertility? *Population and Development Review*, 30(1), 25-56. <https://doi.org/10.1111/j.1728-4457.2004.00002.x>.
- Mencarini, L., Vignoli, D. & Gottard, A. (2015). Fertility intentions and outcomes: Implementing the Theory of Planned Behavior with graphical models. *Advances in Life Course Research*, 23, 14-28. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2014.12.004>.
- Modiri, F. (2017). A Comparative Study of the Effect of Religiosity and Gender Attitudes on the Intention to Have Children by Gender in Tehran. *Welfare Planning and Social Development*, 8(32), 171-202. (In Persian)
- Norris, P. & Inglehart, R. (2004). *Sacred and secular: Religion and politics worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511791017>.
- Oshrieh, Z., Tehranian, N., Ebrahimi, E., Keramat, A., Hassani, M &, Kharaghani, R. (2020). hildbearing Intention and its Associated Factors

- among Adolescent Girls: A Narrative Review. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 25(1), 7-11. https://doi.org/10.4103/ijnmr.IJNMR_180_18.
- Pargament, K. I., Koenig, H. G., & Perez, L. M. (2000). The many methods of religious coping: Development and vital validation of the RCOPE. *Journal of Clinical Psychology*, 56(4), 519-543. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1097-4679\(200004\)56:4<519::aid-jclp6>3.0.co;2-1](https://doi.org/10.1002/(sici)1097-4679(200004)56:4<519::aid-jclp6>3.0.co;2-1).
- Pearce, L. D. (2002). The Influence of Early Life Course Religious Exposure Ygggg All t'' Dippssitiss Twwr d Cii leerring *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41, 325-340. <https://doi.org/10.1111/1468-5906.00120>.
- Philipov, D. & Berghammer, C. (2007). Religion and fertility ideals, intentions and behavior: A comparative study of European countries. *Vienna Yearbook of Population Research*, 5, 271-305.
- llll ivvv D (00))) eee rrie fertility intntio:: mmmggreeer's perspective. *Vienna Yearbook of Population Research*, 9, 37-45. <https://doi.org/10.1553/populationyearbook2007s271>.
- Philipov, D., Spéder, Z., & Billari, F. C. (2006). Soon, later, or ever? The impact of anomie and social capital on fertility intentions in Bulgaria (2002) and Hungary (2001). *Population Studies*, 60(3), 289-308. <https://www.jstor.org/stable/41342801>.
- Puig-Barrachina, V., Rodríguez-Sanz, M., Domínguez-Berjón, M. F., Martín, U., Luque, M. Á., Ruiz, M. & Perez, G. (2020). Decline in fertility induced by economic recession in Spain. *Gaceta Sanitaria*. 34, 238-244. <https://doi.org/10.1016/j.gaceta.2019.05.011>.
- Putnam, R. (2013). *Democracy and Civic Traditions*. Translated by Delforuz, M. T. Sociologists' Publications. First Edition. (In Persian)
- Rasoulzadeh Aghdam, S., Afshar, S., Adlipour, S. & Mirmohammadtabar, A. (2016). Analysis of the relationship between social capital and lifestyle with attitudes towards childbearing (case study: students of Shahid Madani University of Azerbaijan). *Social and Cultural Strategy*, 5(20), 107-135. (In Persian)
- Razavizadeh, N., Ghaffarian, E. & Akhlaqi, A. (2015). Backgrounds of low childbearing and delayed childbearing, case study: women of Mashhad. *Cultural Strategy*, 8(31), 73-98. (In Persian)

- Roberts, E., Metcalfe, A., Jack, M. & Tough, S.C. (2011). Factors that influence the childbearing intentions of Canadian men. *Human Reproduction*, 26(5), 1202–1208. <https://doi.org/10.1093/humrep/der007>.
- Sabia, J. J., Price, J. P. & Peters, H. E. (2018). The effect on teenage childbearing on social capital development: new evidence on civic engagement. *Review of Economics of the Household*, 16, 629–659. <https://doi.org/10.1007/s11150-017-9371-3>.
- Sadeghi, H. & Saraei, H. (2016). Factors affecting attitudes towards childbearing among women in Tehran. *Welfare and Social Development Planning*, 7(27), 1-32. (In Persian)
- Schoen, R., Astone, N. M., Kim, Y. J., Nathanson, C. A., & Fields, J. M. (1999). Do fertility intentions affect fertility behavior? *Journal of Marriage and the Family*, 61(3), 790-799. <https://doi.org/10.2307/353578>.
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2022). *World Population Prospects 2022 Summary of Results*. United Nations.
- United Nations Population Fund. (2019). *State of world population 2019: Unfinished business—The pursuit of rights and choices for all*. UNFPA. <https://www.unfpa.org/swop-2019>
- Weeks, J. R. (2011). *Population: An introduction to concepts and issues*. (11th ed.). Cengage Learning.
- Westoff, C. F., Mishler, E. G., & Kelly, E. L. (1957). Preferences in size of family and eventual fertility twenty years after. *American Journal of Sociology*, 62(5), 491-497. <https://www.jstor.org/stable/41110598>.
- Xiong, Y., Jiao, G., Zheng, J., Gao, J., Xue, Y., Tian, B. & Cheng, J. (2022). Fertility Intention and Influencing Factors for Having a Second Child among Floating Women of Childbearing Age. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(24), 16531. <https://doi.org/10.3390/ijerph192416531>.

© 2025 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

نویسندگان

a-mirmohamadtabar@araku.ac.ir

سیداحمد میرمحمدتبار

استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه اراک و علاقه‌مند به حوزه جامعه‌شناسی خانواده و جامعه‌شناسی توسعه است و در این زمینه دارای چندین مقاله است.